

УДК 35.072. 6:336

V.V. Gladka, postgraduate student
Poltava State Agrarian Academy

ORGANIZATIONAL FOUNDATION OF THE SYSTEM OF ORGANS OF STATE FINANCIAL CONTROL

Abstract. The complex relationship between the subjects of the external and internal state control (DPC) require separation of functions and the identification of links between them to construct a coherent system of DPC. The establishment of a unified system of DPC will clearly delineate the scope and powers of the DPC, streamline their operations, to ensure efficient use of public resources and create incentives for the DPC object (economic agents) in terms of compliance with legal requirements and business discipline.

The budget system, financial and monetary markets are the most important objects of state financial control. However, in Ukraine there is no systematic understanding of the interaction between state financial control organs. Based on the identification of their functions, relationships between the subjects of internal and external control are formalized. As to current legislation, the Accounting Chamber of Ukraine (accountable to the Verkhovna Rada of Ukraine) is the subject of external audit. The subjects of internal financial control are the State Treasury of Ukraine and the State Financial Inspection of Ukraine. State financial control is a system of monitoring and analyzing the functioning of the public sector and the social welfare of the state depends on the effectiveness of this activity.

Built in the organizational structure of the system of DPC. The criteria for formalization were: JFK sphere - public finances, subordination, type of control - external and internal.

Keywords: state financial control, system, organs, subjects, types, functions.

В.В. Гладка, здобувач

Полтавська державна аграрна академія

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ФУНДАМЕНТ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Систематизовано органи державної влади України, що виконують контролюючі дії в межах бюджетної системи, фінансових та грошово-кредитних ринків, визначено їх підпорядкованість і сферу повноважень. Формалізовано відносини між суб'єктами зовнішнього і внутрішнього державного фінансового контролю, проаналізовано їх основні функції.

Обґрунтовано організаційні аспекти функціонування органів ДФК як єдиної системи на основі ідентифікації їх функцій та формалізації взаємовідносин

Ключові слова: державний фінансовий контроль, система, органи, суб'єкти, види, функції.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасний період розвитку України позиціонується державною владою як етап проведення адміністративної реформи з метою розширення повноважень органів місцевого самоврядування, спрощення податкової системи, зміни принципів державного управління економікою і функціонування його окремих підсистем – нагляду, регулювання, контролю тощо.

Об'єктами державного фінансового контролю є фінансові ресурси, бюджетна система, фінансовий ринок, господарська діяльність, управлінські рішення, але системного уявлення про фінансовий контроль та його органи наразі не існує. Складні відносини між суб'єктами зовнішнього і внутрішнього державного фінансового контролю (ДФК) потребують розмежування функцій та ідентифікації зв'язків між ними для побудови цілісної системи ДФК. Факт створення єдиної системи ДФК дозволить чітко окреслити сфери та повноваження органів ДФК, раціоналізувати їх діяльність, що забезпечить ефективне використання державних фінансових ресурсів і створить стимули для об'єктів ДФК (економічних агентів) у частині дотримання вимог законодавства та бізнес-дисципліни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні науковці у своїх дослідженнях активно обговорюють недоліки і перспективи розвитку системи ДФК. І. С. Скоропад [4, с. 265] до основних вад системи ДФК відносить: фіскальний характер більшості контрольно-перевірочних процедур; переважання заходів подальшого (наступного) контролю; неусвідомленість важливості внутрішнього фінансового контролю; низький рівень дієвості

механізму адміністративних стягнень; зростання фінансових порушень у сфері використання бюджетних коштів. Н. Вацик [1, с. 186] звертає увагу на те, що регулююча і каральна функції контролю не кореспондуються із процесами розвитку та вдосконалення. Світова практика розвинутих країн довела ефективність іншого підходу: контроль не заради контролю, а контроль як механізм ефективного управління [1, с. 186].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – обґрунтування організаційних аспектів функціонування органів ДФК як єдиної системи на основі ідентифікації їх функцій та формалізації взаємовідносин.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Організаційні форми державного контролю мають відповідати вимогам частини другої статті 19 Конституції України, якою передбачено: «Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України» [2].

З огляду на Конституцію України, за ознаками ініціювання та здійснення контролю контролюючі суб'єкти можна поділити на дві підсистеми.

Суб'єкти контролю першої підсистеми є як ініціаторами, так і виконавцями контролю, і не тільки у фінансовій сфері. Зокрема, до них належать: громадяни України, Президент, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України та інші органи виконавчої влади, Конституційний та інші суди, органи прокуратури, органи місцевого самоврядування, політичні та громадські організації, засоби масової інформації. Здійснення специфічних контрольних повноважень делегується ними підпорядкованим їм спеціалізованим структурам. Відповідно до статті 6 глави I Закону України «Про Рахункову палату» [3] Верховна Рада України делегувала Рахунковій палаті функції, пов'язані з постійним контролем за використанням коштів державного бюджету. Так, Рахункова палата:

- здійснює контроль за виконанням Державного бюджету України, за поквартальним розподілом доходів і видатків відповідно до показників цього бюджету;
- перевіряє використання та аналізує можливості скорочення, використовуваних органами виконавчої влади, коштів загальнодержавних цільових фондів та коштів позабюджетних фондів;
- здійснює контрольні функції щодо фінансування загальнодержавних програм економічного, соціального, науково-технічного і національно-культурного розвитку, охорони довкілля тощо, що затверджуються Верховною Радою України;
- перевіряє кошторис витрат, пов'язаних з діяльністю Верховної Ради України та її апарату, допоміжних органів і служб Президента України та апарату Кабінету Міністрів України;
- здійснює контроль за наданням позик і економічної допомоги іноземним державам, міжнародним організаціям.

Міністерство фінансів України, у свою чергу, делегувало функції по контролю за використанням коштів державного і місцевих бюджетів, позабюджетних фондів та валютних кредитів Державній фінансовій інспекції України та її територіальним підрозділам, по оперативному управлінню, обліку і розпорядженню видатками державного бюджету – Державному казначейству. Функції по здійсненню фіскального контролю за діяльністю платників податків і забезпеченню виконання доходної частини державного бюджету Президентом України покладено на Державну фіскальну службу України.

За результатами роботи суб'єктів контролю другої підсистеми управлінські рішення переважно приймають суб'єкти контролю першої підсистеми (тобто центральні органи влади). У цілому органи контролю, яким нормативно-правовими актами, прийнятими переважно центральними органами виконавчої влади, делеговано функції по здійсненню постійного контролю у сфері фінансів, належать до другої підсистеми та складають її важливу центральну частину.

До другої групи другої підсистеми І. Стефанюк [6, с. 12] відносить контролюючі органи

й особи підприємств, установ і організацій. Це директори, голови правлінь, заступники директорів, головні бухгалтери та інші посадові особи і ревізійні комісії та органи відомчого контролю юридичних та фізичних осіб – суб'єктів господарювання, на яких згідно з чинним законодавством покладено обов'язки по здійсненню відомчого контролю.

До третьої групи контролюючих органів другої підсистеми належать органи незалежного фінансового контролю, виконавцями якого передусім є аудитори та аудиторські фірми як комерційні організації, що здійснюють аудиторську діяльність, сертифікацію і ліцензування якої забезпечує незалежний орган – Аудиторська палата.

З огляду на незабезпеченість всіх галузей економіки країни достатнім обсягом фінансових ресурсів, провідна роль у регулюванні їх потоків, раціональному й ефективному використанні належить системі ДФК, до якої відносять Рахункову палату, органи державної фінансової інспекції, державного казначейства, державної фіскальної служби, державної митної служби.

За ознаками ініціаторів і сфери здійснення контролю названі органи правомірно віднесені до категорії ДФК. Модель лінійного зв'язку між органами ДФК за видами ДФК наочно проілюстрована на рис. 1.

Рис. 1. Система органів ДФК

Джерело: власна розробка автора

Державний фінансовий контроль забезпечується органом державного фінансового контролю (Державною фінансовою інспекцією України) через проведення державного фінансового аудиту, перевірки державних закупівель та інспектування, порядок проведення яких визначається Кабінетом Міністрів України. Державна фінансова інспекція координує свою діяльність з органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади, фінансовими органами, органами доходів і зборів, іншими контролюючими органами, органами прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки.

Органи, які здійснюють ДФК, мають спільну мету, але в законодавчих актах кожному з них визначені завдання, що стоять перед ними для досягнення цієї мети. Найважливіші

функції основних органів державного фінансового контролю наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Найважливіші функції основних суб'єктів ДФК України

Назва суб'єкта контролю	Підзвітність, координація	Найважливіші функції
Рахункова палата України	Верховна Рада України	Контроль за використанням коштів державного бюджету
Державна фінансова інспекція України	Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України	1. Контроль за виконанням функцій з управління об'єктами державної власності. 2. Контроль за цільовим використанням коштів державного і місцевого бюджетів, кредитів (позик), одержаних під державні (місцеві) гарантії. 3. Контроль за станом внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту у розпорядників бюджетних коштів.
Міністерство доходів і зборів України (Державна фіскальна служба, Державна митна служба)	Кабінет Міністрів України	1. Контроль за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків і зборів, інших платежів. 2. Контролює виробництво і обіг спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів. 3. Контролює дотримання порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги). 4. Контроль за наявністю ліцензій, торгових патентів.
Державне казначейство України	Кабінет Міністрів України, Міністр фінансів України	1. Контроль за веденням бухгалтерського обліку всіх надходжень та витрат державного і місцевого бюджетів, складанням та поданням фінансової і бюджетної звітності. 2. Контроль за бюджетними повноваженнями при зарахуванні надходжень бюджету. 3. Контроль за відповідністю: кошторисів розпорядників бюджетних коштів показникам розпису бюджету, бюджетних зобов'язань відповідним бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми. 4. Контроль за дотриманням правил валютного контролю за операціями з бюджетними коштами. 5. Контроль за закупівлею товарів, робіт і послуг за державні кошти.

Джерело: власна розробка автора з використанням [5]

У цілому функції органів ДФК полягають у забезпеченні раціонального застосування державою (Кабінетом Міністрів, міністерствами, іншими виконавчими органами влади) економічних методів регулювання економічних процесів, які в умовах існування різних форм і видів власності, вільного підприємництва, економічної самостійності виробників, ринку, ринкових відносин у системі всієї економіки є (в порівнянні з адміністративними та правовими) найбільш виправданими, динамічними й ефективними.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Система ДФК складається із двох підсистем. Контроль за використанням коштів Державного бюджету України від імені Верховної ради України здійснюється Рахунковою палатою. А Кабінет міністрів України координує та контролює діяльність центральних органів виконавчої влади, що забезпечують проведення державної політики у сфері фінансового контролю за дотриманням бюджетного законодавства. Керівники органів, розпорядників бюджетних коштів, організують внутрішній контроль і аудит та забезпечують їх здійснення у своїх закладах і підвідомчих бюджетних установах. Разом з тим до органів внутрішньої підсистеми ДФК можна віднести Державну фінансову інспекцію України та Державне казначейство України.

Основний науковий підсумок статті полягає у побудові організаційної структури

системи органів ДФК. Критеріями для формалізації слугували: сфера ДФК – державні фінанси, підпорядкованість, вид контролю – зовнішній та внутрішній. Органи внутрішнього ДФК є підконтрольними органами зовнішнього ДФК у частині законності та ефективності використання ними державних коштів.

Список використаних джерел

1. Вацик, Н. Необхідність вдосконалення державного фінансового контролю за використанням бюджетних коштів [Текст] / Н. Вацик // Галицький економічний вісник. [Сер. Фінансово-кредитне забезпечення діяльності господарюючих суб'єктів.] – 2010. – № 3 (28). – С. 184–190.
2. Конституція України [Текст] : офіц. текст : [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 р. : станом на 15.05.2014 р.]. – К. : Мін-во Юстиції України, 2006. – 124 с. — Доступно з мережі Інтернет : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 15.10.14). — Назва з екрана.
3. Про Рахункову палату: за станом на 27.03.14 14 [офіц. текст] / Верховна рада України, Закон від 11.07.1996 № 315/96-ВР. — Доступно також з Інтернету : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/315/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 15.10.2014). — Назва з екрана.
4. Скоропад, І. С. Державний фінансовий контроль в Україні : проблеми та шляхи реформування [Текст] / І. С. Скоропад // Науковий вісник НЛТУ України. — 2011. — Вип. 21.3. – С. 263–268.
5. Стефанюк, І. Б. Контрольно-ревізійна служба як складова системи фінансової безпеки держави [Текст] / І. Б. Стефанюк // Фінанси України. — 1998. — № 11. — С. 45.
6. Стефанюк, І. Державне управління фінансовими ресурсами у сфері підприємництва [Текст] / І. Стефанюк // Економіка, фінанси, право. — 1999. — № 7. — С. 3—13.

Систематизированы органы государственной власти Украины, выполняющие контролирующие действия в рамках бюджетной системы, финансовых и денежно-кредитных рынков, определены их подчиненность и сфера полномочий. Формализованы отношения между субъектами внешним и внутренним государственным контролем, проанализированы их функции.

Ключевые слова: *государственный финансовый контроль, система, органы, субъекты, виды, функции.*

УДК 657.6:316.342.4:005

A.I. Danyluk, Ph.D., Lecturer

Kamenetz-Podolsk National University of Ivan Ogienko

SOCIAL AUDIT - AS COMPLEX INSTITUTE OF SOCIAL SURVEY

Abstract. The article is devoted to the issues of social audit; kinds of social audit the place and role of social audit in the social processes management specifies the basic instruments which are used in the implementation of social audit discusses the basic methods of social audit.

An analysis of recent research in the field of social audit and unresolved problems.

Discloses the advantages and disadvantages of the methods of social audit. Proposed legislation in Ukraine to adopt social audit as a form of social audits of organizations that in the future will lead to a higher level of development.

It is concluded that the study of the phenomenon of social audit is essential to solving many of the problems of socio-economic development of society.

Keywords: *social audit, social services, social rights, kinds of social audit, social responsibility, socio-economic indicators.*

О.І. Данилюк, к.е.н., викладач

Кам'янець-Подільський національний університет ім. Івана Огієнка

СОЦІАЛЬНИЙ АУДИТ – ЯК КОМПЛЕКСНИЙ ІНСТИТУТ ОБСТЕЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ